

І.Ю.Андрієвський, І.І. Андрієвський, Н.В. Бондаренко, Вінниця, Україна
I.Yu. Andriievskiy, I. I. Andriievskiy, N.V. Bondarenko, Vinnytsia, Ukraine
NatalyValery18@gmail.com

МОТИВАЦІЙНІ ФАКТОРИ НАВЧАННЯ СУЧАСНОГО ПОКОЛІННЯ СТУДЕНТІВ У МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Анотація. У статті висвітлені сучасний стан і перспективи розвитку досліджень проблем осучаснення навчального процесу відповідно до потреб нового покоління. Коротко проаналізовано основні характеристики світосприйняття сучасного покоління, і на підставі цього наведено ряд рекомендацій щодо використання певних педагогічних прийомів. Обґрунтовано актуальність внесення змін у навчальний процес у контексті сучасних тенденційних змін у суспільстві.

В умовах навчально-виховного процесу у Вінницькому медичному коледжі було проведено діагностування рівнів усвідомлення мотиваційних факторів щодо виконання майбутніх професійних обов'язків і професійної самореалізації. Виявлено недостатню навчальну мотивацію у студентів молодших курсів, що зорієнтовує викладачів до пошуку новітніх технологій навчання, мотиваційні чинники яких забезпечуватимуть у нового покоління традиційні стимули щодо засвоєння знань.

Ключові слова: мотивація, мотиваційні фактори, медичні сестри, теорія поколінь Хоува-Штрауса, міленіали, центеніали, цінності, навчання.

MOTIVATIONAL FACTORS OF TEACHING OF THE MODERN GENERATION STUDENTS AT A MEDICAL COLLEGE

Summary. The article describes the current state and prospects of the development of research on the problems of updating the educational process in accordance with the needs of the new generation. Motivational factors of teaching the modern generation students at a medical college. The article describes the current state and prospects of the development of research on the problems of updating the educational process in accordance with the needs of the new generation. The main characteristics of the worldview of the modern generation are briefly analyzed, and based on this, a number of recommendations for the usage of certain pedagogical techniques are given. The urgency of introducing changes into the educational process in the context of modern tendency changes in society is substantiated. In the conditions of the educational process at Vinnitsia Medical College there was a diagnosis of levels of awareness of motivational factors regarding the fulfillment of future professional duties and professional self-realization. The inadequate training motivation for junior high school students has been identified, which orientates the teachers to the search for the newest learning technologies, the motivational factors of which will provide the new generation with traditional incentives for learning to acquire knowledge.

Key words: motivation, motivational factors, nurses, theory of generations of Hove-Strauss, millennials, centennials, values, education.

Постановка проблеми. Продуктивність навчально-виховного процесу, окрім навчально-методичного забезпечення занять і компетентності викладачів, залежить від світоглядних особливостей знань сучасних студентів. Зміна поколінь студентів, їх уподобань та спроможності використання у навчанні інформаційних технологій, мережі Internet, соціальних мереж, online- додатків визначає диференційний підхід до навчальної роботи. Пріоритетом медичної освіти є якісна підготовка компетентних фахівців, які працюватимуть в умовах підвищеної активності й екстремальної ситуативності. Отож мотиваційні чинники цієї категорії осіб визначатимуть подальші диференційні підходи щодо педагогічного процесу в освітньому середовищі медичного коледжу.

Аналіз попередніх досліджень. Історично Теорію поколінь створили американські вчені Нейл Хоув і Вільям Штраус в 1991 році. Основою цієї моделі є цінності людей – представників середнього класу. Так, на думку сучасних учених, саме цінності та їх схожість формують і визначають покоління як групу людей, народжених у певний віковий період, пріоритетом яких є певний стиль життя. Мотиваційні чинники визначають потреби сучасного покоління, враховуючи які ми визначаємо перспективний план на майбутнє.

Теорію поколінь сьогодні широко використовують маркетологи, соціологи та економісти, психологи, управлінці. Розгадавши таємницю відмінностей поколінь, можна знайти нові наукові підходи щодо проблеми мотиваційного забезпечення у навчальних закладах. Згідно цієї теорії виділяють шість поколінь (з тих, що живуть нині), характеристика яких допоможе визначити основні підходи в установці мотивації кожного з них:

- 1) покоління переможців або GI (народилися в 1901- 1922);
- 2) мовчазне покоління (1923 - 1942);
- 3) покоління бумерів або Baby Boom (1943 - 1963);
- 4) покоління X (1963 - 1982);
- 5) покоління Y (1976 - 2000);
- 6) покоління Z (2000 - 2020).

Переможці, покоління GI (народилися з 1900 по 1922 рр.) характеризуються відповідальністю, жертовністю, готовністю до змін, активністю у забезпеченні матеріальних благ у сімейному колі, але в угоду національних пріоритетів. Носії цінностей цього покоління зорієнтовані на домашній затишок, господарство, пріоритетності у домі чоловіка, батька, який заробляє гроші, забезпечує сім'ю, приймає ключові рішення, а дружина займається сім'єю, може народити багато дітей, активна.

«Мовчазне» покоління (1923-1942 роки народження) відрізняються такими основними цінностями як відданість, дотримання правил, закону, повага до посади і статусу, честь, терпіння. Серед основних пріоритетів у них є повага до закону і порядку. Закон є беззаперечним авторитетом, а наказ, розпорядження (особливо письмове) керівника чи офіційної особи є достатньою підставою для його виконання. Люди цього покоління формувалися в післяреволюційний і післявоєнний період, голод, розруха, важкий процес відновлення.

«Мовчазним» поколінням їх називають, через їх слухняність і терплячість у житті. Вони вели скромний, спосіб життя, жили впроголодь, робили запаси продуктів і намагалися бути непомітними (щоб не потрапити під пильне око відповідних служб). Події 37-го року, друга світова війна, голод, розруха сприяли таким установкам як терплячість, законослухняність, виконавчість, колективізація. Ці люди звикли виживати. Вони завжди вели ощадливий спосіб життя і запасалися продуктами аби вижити.

Покоління «бумерів» (1943–1965 рік народження) або термін «бебі-бумери» походить від слова «бебі-бум» – післявоєнний вибух народжуваності. В основу цінностей цього покоління лягла психологія переможців. Представники СРСР гордились тим, що вважали себе громадянами супердержави. Військові поневіряння сприяли

усталеності такого покоління як «бумери» (улюбленці). Активні, рішучі, готові ризикувати. Це найбільш сміливе і романтичне покоління, яке «казку робило бувальщиною» (літало на Місяць, будувало БАМ).

Людям даного покоління притаманні оптимізм, зацікавленість в особистісному зростанні та винагороді, але при цьому вони завжди працювати в команді. Робота має в їхньому житті велике значення, адже вони хочуть бути учасниками, а не сторонніми спостерігачами процесів. Для того, щоб мотивувати «бумера» варто зважувати на їх професіоналізм, успішність, значимість мети. Представники цього покоління – трудоголіки.

Покоління X (1963-1976 рр.). «Невідомі» або «Діти з ключами на шиї», «Тринадцяті» (X) – 13 покоління в США, яке живе при існуючому прапорі країни (інша інтерпретація цієї назви – пов'язана з іміджем числа «13» – незвичайного, ризикованого, містичного, епатажного – що близьке до цінностей покоління X). Основними цінностями для покоління X є зміни, можливість вибору, глобальна інформованість, технічна грамотність, індивідуалізм, прагнення навчатися протягом усього життя, неформальність поглядів, пошук емоцій і страху, прагматизм, надія на себе, рівноправність статей.

Покоління «X» звикло сподіватися в першу чергу на себе. Можливість реалізуватися, проявити цю саму самостійність важливі для таких людей і в кар'єрі. Представник покоління X охочіше займеться роботою, яка дає простір для творчості і широти думки. Якщо не давати їм такої можливості, представники даного покоління втрачають інтерес. Для таких людей важливо завжди мати можливість вибору, відкрити перспективу перед очима.

Покоління Y (1976-2000 рр.), «Міленіум», «Покоління Next», які закінчили школу до початку XXI століття. Батьківська опіка формує у них тенденції до наслідування в усьому – з'являються можливості для світопізнання ще у дитинстві: дитячі столики в кафе, ігрові кімнати в супермаркетах. Відмінна соціалізованість у суспільстві, успішність, презентабельність відрізняє їх від інших. В системі цінностей цієї групи домінують такі поняття як громадянський обов'язок і мораль. При цьому психологи відзначають у поколінні Y схильність до наївності та підкореності. На перший план виходить очікування похвали та винагороди від людей. Цих людей важко зацікавити віддаленою перспективою, оскільки якщо не тут, то в іншому місці вони вже сьогодні зможуть знайти застосування своєї унікальності. Суспільство охрестило представників цього покоління «жертвами глобальної мережі». Їх «одкровення» в «Твіттері», «Живому журналі» старше покоління не розуміє.

«Ігрики» зросли в епоху цифрових технологій і соцмереж. У них френди в десятках країн. Вони вже в дитинстві побували як мінімум в Туреччині, Єгипті, Арабських Еміратах, встигли повчитися в Польщі чи Англії, у них більш широка картина світу. А з урахуванням того, що на їхніх очах щодня відбуваються нові приголомшливі відкриття, для них у світі взагалі немає нічого неможливого.

Покоління «Z» (народилися після 2000 р.) – це діти, які ростуть серед цифрових технологій, величезної кількості інформації, Інтернету і прямого ефіру. Проаналізувавши історію починаючи практично з XV століття до наших часів, вчені-засновники Теорії встановили, що розвиток поколінь повторюється! Приблизно через 80-тирічний цикл, за який встигає змінитися відповідно чотири покоління. Очікується, що вони повторять цінності покоління GI (1900–1923 р.р.)

Представники цього покоління з'явилися на світ у епоху Інтернету й не уявляють життя без нього. Віддають перевагу спілкуванню в мережі – центеніалам набагато легше написати повідомлення, аніж зателефонувати чи зустрітися. Вони не ділять світ на цифровий і реальний, а вважають це двома частинками одного цілого. Більше люблять дивитися, а не читати, тому віддають перевагу інфографіці, а не лонгріду. Звикли до реклами, тому не звертають на неї уваги. Якщо центеніал зайшов на сайт і там є рекламний банер – найімовірніше, він його не помітить. Щоб зацікавити представників цього покоління, треба дуже покреативити.

Центеніали не вивчають лише один чітко визначений предмет – вони звикли до інтердисциплінарного підходу, коли перетинається багато різноманітних напрямків. Цієї ж філософії дотримується STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics): вважається, що ці предмети краще вивчаються в тандемі одне з одним.

Отож *метою* дослідження було визначення мотиваційних факторів для сучасного покоління студентів та їх впливу на ефективність навчально-виховного процесу в медичному коледжі.

Матеріали та методи. Для розв'язання поставлених завдань було використано такі методи дослідження: теоретичні (аналіз, синтез, опрацювання літератури), емпіричні (спостереження, анкетування, тестування, інтерв'ю, бесіда), педагогічний експеримент із статистичним аналізом [4].

Експериментальна робота проводилася на базі Вінницького медичного коледжу імені акад. Д. К. Заболотного. У експерименті брали участь студенти II та IV курсів медсестринського відділення. В педагогічному експерименті взяли участь 128 студентів віком від 16 до 18 років, тобто з 2002 по 2004 рік народження. В ході педагогічного експерименту за допомогою авторського опитувальника було визначено особливості та рівень мотивації до навчання у студентів II курсу і IV курсу медичного коледжу.

Студентам пропонувалося відповісти на 20 питань щодо їх власної позиції до мотивації у навчанні та прагненні до саморозвитку й оволодінні фахом медичної сестри. Відповіді могли бути «так», «ні», «не певна»; застосовувався підрахунок по двом шкалам. Так, при вірній відповіді додавався 1 бал до шкали фактору

«мотивація», при відповіді «не певна» додавався 1 бал до шкали фактору «непевність». Студент має високу мотивацію, якщо набрав 11 або більше балів за шкалою «мотивація». При наявності 8-ми або більше балів за шкалою «непевності», він вважався неуспішним. В інших випадках спостерігалася відсутність взагалі будь-якої мотивації.

Дослідження ґрунтується в аспекті наукових праць, в яких розглянуто питання оновлення підходів до підвищення рівня викладання і компетентності викладачів з урахуванням зміни поколінь у закладах вищої медичної освіти в Україні. Насамперед, це київська (Амосова К. [1], Кульбашна Я. [3]), а також львівська школи науковців (Бутенко Н. [2]).

Виклад основного матеріалу. Одним із найважливіших факторів професійної мотивації студенти зазначають особистість викладача. Викладачам слід чітко усвідомлювати світоглядні особливості сучасних студентів – для міленіалів є важливим постійний «зворотній» зв'язок із викладачем. Вони готові до критики, яка не повинна торкатися особистості студента. Заняття краще проводити в полілозі з обов'язковою орієнтацією на практичні аспекти. Викладачу слід використовувати різні варіанти взаємодії зі студентом за допомогою активних методів навчання. Другий за важливістю мотив – *інтерактивні технології навчання* з використанням сучасних технологій, і робота в команді, включаючи викладача. Третій за важливістю мотив – робота з муляжами, якісними *симуляційними тренажерами* (наприклад, реанімаційні) і гаджетами.

Міленіали насамперед потребують чіткої зовнішньої мотивації і нематеріального заохочення. Покоління міленіалів виросло на відеоіграх, вони звикли проходити рівні й отримувати за це нагороди. Студенти-міленіали багато часу проводять зі своїми гаджетами і не готові виключати їх під час заняття, а навпаки, бажають користування електронною поштою, переглядати навчальні відеофайли, отримувати домашнє завдання в чаті чи за допомогою соціальних мереж. Для них важливо, наприклад, коли викладач підходить до його робочого місця, підбадьорює, й зазначає «Молодець!». Опитування показало, що міленіали дуже цінують виділений для них власний час викладача.

Мотивація покоління Z характеризується зростанням і повним зануренням у середовище смартфонів, інтернету, 3G і WiFi, YouTube. Вони легко опановують виробництво медіа, хмарових технологій, є прихильниками епохи глобалізації та постмодернізму, антираціональності та синергетики. Позитивними рисами є етичне спілкування, підприємницькі амбіції, прогресивні погляди на різні теми. Однак, суттєвими можуть бути прояви негативних тенденцій: безвідповідальність, масове потурання моді, легковажність. У центеніалів відсутні авторитети. Своїх батьків вони вважають «цифровими мігрантами».

Для «зетових» статус викладача-експерта не завжди має значення, а всю інформацію вони перевіряють на достовірність в інтернеті. Покоління Z повністю залежить від інформаційних технологій, що підкреслює їх схильність до закритості. Водночас вони цінують готовність викладачів бути відкритим, отримувати й надавати пояснення матеріалу, визнавати помилки, змінюватися і використовувати нові цифрові підходи. Центеніали вимогливі, оскільки відчують розрив між формальною освітою і навичками, які знадобляться для роботи, тому вимагають швидкого навчання і займаються самоосвітою. Окрім читання підручника – інформація із блогів, подкастів, відео і аналітичних статей.

Для підвищення ефективності навчання покоління Z потрібно надихати студентів на навчання, розвивати і застосовувати підприємницькі здібності, складати учбові завдання із наочністю. Варто впроваджувати знання системно, адаптовуючи методики згідно дистанційного навчання. Для мотивації покоління Z застосовують ігрові форми навчання, реалізацію особистих якостей, креативність у роботі. Центеніали прагнуть ділитися своїми можливостями із іншими (своїми благами, вміннями, успіхами, що ще не визнано суспільством але отримало широкий резонанс в соціальних мережах).

Зазначимо, що в усталених нормах поведінки цих двох поколінь сучасності є прагнення до набуття знань у дистанційній формі навчання. Вони прагнуть працювати та набувати навиків безпосередньо на місці професійного забезпечення. Вони орієнтовані на форму дистанційного навчання в умовах виконання навчальних, методичних, наукових, організаційних та інших робіт, згідно чітко визначеного Кодексом законів України про працю. Враховуючи підвищену складність підготовки методичного та дидактичного забезпечення дистанційних курсів у порівнянні з підготовкою методичних матеріалів для інших форм навчання, керівництво Медичного коледжу ефективно має перерозподіляти робочий час між методичними та навчальними роботами у бік зменшення останніх у порядку, що визначається Міністерством освіти і науки.

Навчальний процес дистанційного навчання в Медичному коледжі доречно організовувати на підставі навчальних планів, що розроблених на основі галузевих стандартів вищої освіти, за умови виконання вимог до всіх елементів технологій дистанційного навчання. Серед основних форм навчання виділяємо такі: навчальні заняття; виконання проектних завдань; практична підготовка; контрольні заходи. Перспективним вважаємо також самостійне вивчення навчального матеріалу дистанційного курсу, лекція, консультація, семінар, дискусія, практичне заняття, лабораторне заняття.

Самостійне вивчення передбачає використання навчальних матеріалів дистанційних курсів, які студенти отримують через Інтернет (інтранет, корпоративну мережу) та / або на переносному носії інформації (CD-ROM, DVD-

ROM тощо). Лекція як один із видів навчального заняття у дистанційному навчанні, на якому студенти отримують аудіовізуальну інформацію (лекційне обговорення теми у синхронному режимі між лектором і студентом); асинхронному режимі (аудіовізуальний запис передачі знань); режим дистанційної мультимедійної лекції (презентація лекції із схемами, фото, відеофрагментами).

Консультація, семінар, дискусія – це навчальні заняття, які проводяться дистанційно у синхронному режимі (в реальному часі) з використанням телекомунікаційної мережі. Під час *практичного заняття* відбувається детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни й формування вмінь і навичок щодо їх практичного застосування за місцем працевлаштування. *Практичні заняття* виконуються дистанційно, результати надсилаються викладачеві електронною поштою. *Лабораторні заняття* передбачають натурні або імітаційні експерименти з метою практичного підтвердження теоретичних положень навчальних дисциплін, де студенти набувають практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, вимірювальною апаратурою, обчислювальною технікою, методикою експериментальних досліджень у предметній галузі.

Перелік дисциплін, за якими не допускається дистанційне виконання лабораторних робіт, визначає Медичний коледж. Практична підготовка студентів здійснюється у формі реальної професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом Медичний коледжу. Студенти дистанційної форми навчання, які працюють за обраним фахом, звільняються від проходження практичної підготовки.

Контрольні заходи у студентів дистанційної форми навчання передбачають самоконтроль, вхідний, поточний, рубіжний та підсумковий контроль. Основною формою вхідного, поточного та рубіжного контролю є тестування. Крім того, поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних, семінарських занять та дискусій. Оцінювання результатів тестування, практичних та лабораторних робіт відбувається дистанційно у двох режимах: автоматизовано та безпосередньо викладачем.

Іспити та заліки складаються студентами в період екзаменаційних сесій або за індивідуальним графіком, який затверджується Медичним коледжем. Отож, зазначимо, що даний навчальний підхід є перспективою у роботі з поколіннями студентів сучасності. А за результатами нинішніх діагностувань студентів, відзначимо їх недостатньо виражені мотиваційні фактори й невміння використати свої задатки в системі навчання (рис. 1).

Усвідомлення мотиваційних факторів

Рисунок 1

Заради усвідомлення мотиваційних факторів необхідно проводити цікаві мотивуючі заняття для учнів старших класів загальноосвітніх шкіл. На всіх видах занять, включаючи виховні (наприклад, посвята в студента-медика, відвідування музеїв коледжу), теоретичні заняття (при визначенні актуальності теми, міждисциплінарних зв'язків), практичні заняття (виконання практичних навичок, розв'язування ситуаційних задач), самостійної роботи студентів (вирішування тестових завдань, відеоалгоритми), – викладач має акцентувати увагу на мотиваційних факторах, пов'язувати навчальний матеріал з медициною, показуючи наукову новизну і практичну цінність кожного етапу навчального чи виховного заходу.

В результаті діагностування з'ясовано, що студенти з високими інтелектуальними здібностями, але, маючи низьку навчальну мотивацію, показують низьку успішність, у той час як студенти, які навчаються з низькими можливостями, але мають чітку навчально-пізнавальну мотивацію, показують середню результативність навчального процесу. Це може бути пояснено тим, що для міленіалів внутрішня мотивація є надважливим фактором. Якщо студент отримує задоволення від виконання певної навички, чітко розуміє, як її виконувати і для чого, то це викликає радісне збудження, підвищує самоповагу особистості і дає підвищений позитивний результат (рис. 2).

Рисунок 2

Висновки. Розглядаючи мотиваційні фактори міленіалів та центеніалів, можливо розпізнати спільні базисні напрямки у взаємодії із студентами. Так, особистість викладача для студентів є головним фактором професійної мотивації. Зацікавленість на занятті може бути підтримана інноваційним викладанням, за допомогою інформаційних технологій, дистанційного навчання через використання активних методів навчання.

Застосування сучасних методів викладання стимулює позитивне ставлення до особи викладача, зменшуючи відсторонення через «цифрову прірву» між поколіннями. Сучасні інформаційні технології здатні емоційно передавати інформацію, яка запам'ятовується швидше і надійніше, що також слугує важливим мотивуючим фактором навчання. Елементи комізму та дотепності на занятті мало сприймаються викладачами, однак є бажаними в спілкуванні студентів та знаходять свій відгук. Одним за важливістю чинником є робота з симуляційними тренажерами і муляжами. Це надає відчуття компетентності, реалізації через свою працю, ефективності витрати свого часу на досягнення професійних цілей навчання, а також накопичення навиків безпосередньо на робочому місці.

Чіткі рекомендації і акцентовані головні тези важливі для обох поколінь студентів під час будь-яких занять. Лекційні плани повинні мати небагато пунктів, підтримувати увагу, інтерес, та визначати конкретні цілі заняття. Практичні навички повинні супроводжуватися чітким описом послідовності виконання та мати критерії оцінювання, із переліком суттєвих помилок та складу загальної оцінки. Самостійна робота повинна включати індивідуалізоване оцінювання на здобуття рівноцінних навчальних цілей, актуальну та доступну за посиланнями літературу.

Процеси зміни мотивації студентів вбачаються не тільки в Вінницькому медичному коледжі, але відбуваються в загальноосвітніх обсягах, що неминуче змушує викладачів із попередніх поколінь замінювати традиційні методи на новітні моделі викладання, і вже не забороняти на заняттях користуватися смартфонами, а запроваджувати систему BYOD [6], інтегруючи цифрові здібності студентів у нові форми навчальної взаємодії. Саме тому перспективою подальших досліджень є вивчення ціннісних орієнтацій студента майбутнього покоління щодо формування професійно орієнтованої особистості.

Список використаних джерел:

- Амосова К.М. Хто такі «Міленіали», і як навчати студентів. 2018. URL: <http://nmu.ua/news/kateryna-amosova-hto-taki-milenialy-yak-navchaty-takyh-studentiv/>
- Бутенко Н.Ю. Компетенції сучасного викладача вищої школи в контексті реалізації його місії. *Вісник Львівського університету*. 2009. №25(1). С. 31-39. (Серія «Педагогічна»).
- Кульбашна Я.А., Ткачук О.Г., Захарова В.О. Нові завдання і функції сучасного викладача закладу вищої медичної освіти у підготовці компетентного лікаря. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 1-2. С. 141-157. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2018_1-2_13
- Луценко Н.М. Підвищення результативності навчального процесу при застосуванні інтерактивних методів навчання під час викладання клінічних дисциплін у медичному коледжі. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2015. №37. 206-212. URL: <https://periodicals.karazin.ua/pedagogy/article/view/2092>
- Сойчук Р.Л. До проблеми сутності смисложиттєвих цінностей особистості. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. № 51. С.77-81.
- Цирульник С.М., Гущина Н. І., Непийвода М. В. Використання технології BYOD у навчальному процесі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. № 51. С.162-168.
- Howe N., Strauss W. *Millenials Rising: The Next Great Generation*. New York: Vintage Books, 2000.